

Paweł Dobrzański¹
Magdalena Dobrzańska²
Politechnika Rzeszowska
Mariola Klisko³
Kancelaria Adwokacka

Problematyka prawna transportu zwierząt

Wstęp

Intensywny wzrost międzynarodowej wymiany towarów mający miejsce na początku XX w. spowodował konieczność wykorzystania środków transportu, wpływając w ten sposób na rozwój różnych form i technologii przewozów międzygałęziowych. Działalność ta wymaga szeroko rozumianej koordynacji działań w odniesieniu do całego procesu transportowego w zakresie wszelkich czynności organizacyjnych związanych z przygotowaniem ładunku do przewozu [2].

Szczególnym przypadkiem jest transport zwierząt, który wymaga wyboru specjalnych technologii przewozów w zintegrowanych łańcuchach transportowych. W artykule przedstawione zostały wymagania UE dotyczące transportu żywych zwierząt.

Podstawowy prawne transportu zwierząt w Polsce

Transport zwierząt został uregulowany w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniającym dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 (Dz. Urz. UE L 3 z 5.01.2005), do którego odsyła art. 24 ustawy o ochronie zwierząt z dnia 21 sierpnia 1997 r. (Dz. U. 2003.106.1002). Rozporządzenie nie ma jednak zastosowania do transportu zwierząt nie związanego z działalnością gospodarczą, oraz do transportu zwierząt bezpośrednio do lub z gabinetów weterynaryjnych. W świetle podstawowej zasady zwierzęta nie mogą być transportowane w warunkach powodujących zranienie, lub niepotrzebne cierpienie. Należy podjąć wszelkie czynności w celu skrócenia do minimum czasu trwania transportu, oraz zapewnić w trakcie przewozu potrzeby zwierząt, w szczególności poprzez przystosowanie do tego środków transportu oraz urządzeń do załadunku i wyładunku zwierząt. Personel musi posiadać odpowiednie kwalifikacje, a przy wykonywaniu czynności nie może stosować przemocy, ani metod powodujących niepotrzebny strach, zranienie lub cierpienie. Istotne jest również rozpoczęcie transportu bez opóźnień, oraz regularne kontrolowanie warunków zwierząt dotyczących dostępu do wody, karmy i odpoczynku zapewnianego w odstępach czasu i długości właściwych dla gatunku i wielkości zwierząt.

¹ dr inż., P. Dobrzański, adiunkt, Politechnika Rzeszowska, Wydział Zarządzania, Zakład Informatyki w Zarządzaniu

² dr inż., M. Dobrzańska, adiunkt, Politechnika Rzeszowska, Wydział Budowy Maszyn i Lotnictwa, Zakład Informatyki

³ mgr, M. Klisko, adwokat, Kancelaria Adwokacka

Zakazany jest transport zwierząt niezdolnych do transportu, czyli zranionych lub wykazujących patologię. Rozporządzenie przewiduje jednak w tym zakresie wyjątki.

Zasady przemieszczania żywych zwierząt

Uprawnienie do transportu zwierząt posiadają jedynie osoby, które dysponują w środku transportu dokumentami określającymi pochodzenie zwierząt, ich właściwość, miejsce, datę i czas wyjazdu, przewidywany czas przewozu i miejsce przeznaczenia. Dokumenty te przewoźnik udostępnia na żądanie właściwej władzy.

Umowę przewozu lub umowę o podwykonawstwo przewozu zwierząt może zawrzeć jedynie autoryzowany przewoźnik. Zezwolenie jest wydawane przez właściwe władze, jeśli osoba ubiegająca się znajduje się lub jest reprezentowana w państwie członkowskim, w którym ubiega się o zezwolenie. Ponadto osoba ubiegająca się wykazała iż dysponuje odpowiednią liczbą personelu, wyposażenia i procedur operacyjnych. Zezwolenie nie zostanie wydane jeśli osoba ubiegająca lub jej przedstawiciel figuruje w rejestrze skazanych za poważne naruszenie prawodawstwa wspólnotowego lub ustawodawstwa krajowego dotyczącego ochrony zwierząt, w okresie trzech lat przed złożeniem wniosku, chyba że składający wniosek zapewni, że podjęto wszelkie środki celem uniknięcia dalszych naruszeń. Zezwolenie jest ważne do pięciu lat, lecz nie obowiązuje w przypadku przewozu długoterminowego, tj. trwającego powyżej 8 godzin, przy czym za rozpoczęcie przewozu uznaje się rozpoczęcie przemieszczania pierwszego zwierzęcia z partii.

Uzyskanie zezwolenia na transport długoterminowy, wymaga przedłożenie dodatkowych dokumentów tj.:

- ważnych licencji kierowców i osób obsługujących pojazdy drogowe przewożące nieparzystokopytne lub gatunki domowe bydła, owiec, kóz lub świń, w odniesieniu do wszystkich kierowców i osób obsługujących podczas długotrwałego przewozu,
- ważne świadectwa zatwierdzenia w odniesieniu do wszystkich środków transportu używanych podczas długotrwałego przewozu,
- dokumenty zawierające szczegółowe procedury rejestrowania i śledzenia przez przewoźnika ruchu pojazdów drogowych za które odpowiada oraz procedury bieżącego kontaktowania się z poszczególnymi kierowcami podczas długotrwałego przewozu,
- plan kryzysowy w nagłych przypadkach.

Zmiana powyższych informacji obliguje przewoźnika do poinformowania o nich właściwe władze w terminie do 15 dni roboczych.

Zezwolenie jest wydawane w języku urzędowym państwa członkowskiego oraz w języku angielskim, jeśli przewoźnik prowadzi działalność w innym państwie UE. Z uwagi na konieczność szybkiej identyfikacji

przewoźnika, właściwe władze prowadzą rejestr zezwoleń. Nazwa przewoźnika i numer zezwolenia jest ogólnodostępny w trakcie okresu ważności zezwolenia.

Przewoźnicy wyznaczają osobę która odpowiada za transport oraz umożliwia uzyskanie informacji o każdym etapie przewozu. Do prowadzenia lub obsługi pojazdu transportującego domowe nieparzystokopytne lub gatunki domowego bydła, owiec, kóz, świń lub drobiu, uprawnione są jedynie osoby posiadające licencje. Konieczne jest ukończenie szkolenia obejmującego aspekty techniczne i administracyjne prawodawstwa Wspólnoty, dotyczącego ochrony zwierząt podczas transportu oraz zdanie odpowiedniego egzaminu. Licencja jest wydawana w języku urzędowym państwa członkowskiego, w którym wydawane jest zaświadczenie oraz w języku angielskim, jeśli kierowca lub osoba obsługująca pracuje w innym państwie Wspólnoty. Licencja dotyczy jedynie wyszczególnionych gatunków lub grup gatunków.

Długotrwały transport drogowy zwierząt wymaga wcześniejszej kontroli środków transportu oraz wydania przez właściwe władze lub organy wyznaczone przez państwa członkowskie świadectwa zatwierdzania środka transportu drogowego wykorzystywanego do długotrwałego transportu. Natomiast transport drogą morską na odległość większą niż 10 mil morskich z portu Wspólnoty, dozwolony jest jedynie po wcześniejszej kontroli statku oraz wydaniu przez właściwe władze i organ wyznaczony przez państwo członkowskie świadectwa zatwierdzania statku do transportu zwierząt. Świadectwo zatwierdzania może uzyskać środek transportu czy statek, który nie był przedmiotem innego wniosku o zatwierdzenie i nie posiadał świadectwa zatwierdzania wydanego przez inne władze tego samego bądź innego państwa Wspólnoty.

Zasady traktowania przewożonych zwierząt, oraz wymagania techniczne środków transportu

Opiekunowie zwierząt w miejscu wyjazdu, transferu lub w punkcie przeznaczenia zapewniają spełnienie odpowiednich wymagań technicznych, które zostały przedstawione poniżej. Zwierzęta zranione, wykazujące słabość fizjologiczną lub patologię nie będą uważane za zdolne do transportu. W szczególności niezdolne do transportu są: ciężarne samice będące w okresie przekraczającym 90% okresu ciąży, lub które urodziły w tygodniu poprzedzającym transport, nowonarodzone ssaki z niezagojoną raną pępowinową, zwierzęta niezdolne do samodzielnego poruszania się, zwierzęta z poważną raną otwartą. Załącznik I rozporządzenia reguluje również kwestie w którym tygodniu po narodzinach mogą być przewożone poszczególne gatunki. W przypadku zwierząt rannych lub chorych lekko, transport jest dopuszczalny jeśli nie spowoduje dodatkowego cierpienia. Wątpliwości rozstrzyga lekarz weterynarii. Jeśli zwierzę uległo zranieniu lub zachorowało w trakcie transportu zostaje oddzielone od innych i otrzyma właściwą pierwszą pomoc. W przypadku bezskuteczności leczenia zwierzę zostanie poddane ubojowi, w sposób nie powodujący niepotrzebnego cierpienia. Ponadto u zwierząt transportowanych zakazane jest stosowanie środków

uspokajających, chyba że jest to całkowicie niezbędne do zapewnienia dobrostanu zwierząt. Konieczny jest wówczas nadzór weterynaryjny. Rozporządzenie obliuguje również do dojenia w odpowiednich odstępach czasu dojnych krów, owiec i kóz, którym nie towarzyszy potomstwo.

Zakazane jest uderzanie lub kopanie zwierząt, stosowanie nacisku na jakąkolwiek część ciała w sposób powodujący niepotrzebny ból i cierpienie, zawieszanie zwierząt za pomocą środków mechanicznych, stosowanie poganiaczy czy innych narzędzi z zastrzonym końcem, podnoszenie lub ciągnięcie zwierząt za głowę, uszy, rogi, nogi, ogon lub sierść. Należy również unikać wstrząsów elektrycznych jak to tylko możliwe. Urządzenia mogą być stosowane tylko względem dorosłego bydła i dorosłych świń, które nie chcą się poruszać i tylko wtedy gdy w miejscu do którego mają przejść jest wolna przestrzeń. Impulsy można stosować tylko w mięsień tylnych części ciała, nie powinny trwać dłużej niż jedną sekundę. Jeśli zwierzę nie reaguje, zakazane jest stosowanie impulsów w sposób powtarzalny.

Zwierzęta nie mogą również być razem wiązane za rogi, poroża, pierścienie nosowe lub nogi. Jałówki nie mogą nosić wędzidła. Domowe nieparzystokopytne mające ponad osiem miesięcy, z wyjątkiem nieujeżdżonych koni, muszą nosić kantar podczas transportu. W przypadku konieczności związania zwierząt, liny, uprząże i inne środki muszą być wystarczająco mocne aby nie przerwać się podczas normalnych warunków transportowych, muszą być zaprojektowane w sposób eliminujący zagrożenie uduszenia lub zranienia, oraz w sposób umożliwiający szybkie uwolnienie zwierząt. Zwierzęta związane muszą mieć możliwość położenia się, picia i jedzenia.

Obsługa i transport zwierząt konieczna jest oddzielnie w przypadku: zwierząt różnych gatunków, rozmiarów czy wieku, dorosłych ogierów i byków, dojrzałych płciowo samców i samic, zwierząt z rogami i bez, zwierząt wrogo do siebie nastawionych, zwierząt uwiązanych i nieuwiązanych, chyba że zwierzęta były hodowane wspólnie, są do siebie przyzwyczajone, a rozdzielenie spowoduje stres. Wyjątek ten nie dotyczy jednak dojrzałych płciowo samic i samców, zwierząt uwiązanych i nieuwiązanych czy wrogo do siebie nastawionych.

Opiekunowie zwierząt zobowiązani są również do przestrzegania określonych reguł, przy załadunku i rozładunku środka transportu. W przypadku zwierząt dzikich, przed rozpoczęciem planowanej podróży należy umożliwić im aklimatyzację do środka transportu. Jeśli natomiast operacja ładowania i rozładowania przekracza 4 godziny, z wyjątkiem gdy dotyczy to drobiu, konieczne jest zapewnienie odpowiednich urządzeń umożliwiających utrzymanie, pojenie, karmienie zwierząt poza środkiem transportu bez wiązania. Operacje nadzoruje autoryzowany weterynarz. Urządzenia przeznaczone do załadunku i rozładunku, muszą zapewniać bezpieczeństwo zwierząt. Powierzchnia nie może być śliska, rampy odpowiednio nachylone, platformy podnoszące i górne podłogi muszą mieć zamontowane bariery, tak aby zapobiec wypadaniu czy uciekaniu zwierząt. Konieczne jest również zapewnienie odpowiedniego oświetlenia, a w przypadku kontenerów zapewnienie ich stabilności i wentylacji.

Załącznik I do rozporządzenia w Rozdziale III reguluje kwestie przydzielonej przestrzeni, które gatunki mogą być przewożone w kontenerach, które nie mogą być transportowane w wielopoziomowych pojazdach.

W trakcie transportu zwierzętom należy zapewnić odpowiednią wentylację, wodę i karmę oraz umożliwić odpoczynek, w odstępach czasu odpowiednich do gatunku i wieku.

Rozdział V załącznika I reguluje kwestie przerw między pojeniem i karmieniem, czas trwania podróży oraz okres wypoczynku. Jeśli podróż trwa dłużej niż 8 godzin, pojazd musi spełniać odpowiednie wymagania. W szczególności musi być wyposażony w dach w kolorze jasnym, właściwie ocieplony. Zwierzęta muszą mieć zapewnioną ściółkę gwarantującą im wygodę właściwą dla gatunku, liczby transportowanych zwierząt, pogody oraz czasu podróży. Pojazd musi być wyposażony w odpowiednią ilość karmy, zabezpieczonej przed warunkami pogodowymi, oraz zanieczyszczeniami. Środki transportu muszą być wyposażone w ścianki działowe, umożliwiające tworzenie przegród. Systemy wentylacji muszą podczas całej podróży, utrzymywać temperaturę w granicach od 5 do 30 st. C, w zależności od temperatury na zewnątrz. O osiągnięciu temperatury maksymalnej lub minimalnej w pomieszczeniach dla zwierząt ostrzega kierowcę system kontroli temperatury. Czujniki temperatury powinny być zamontowane w częściach pojazdu najbardziej narażonych na najgorsze warunki klimatyczne. Otrzymane dane są opatrzone datą i udostępniane na prośbę właściwych władz. Długotrwały przewóz jest dozwolony dla domowych nieparzystokopytnych mających ponad 4 miesiące, jałówek mających ponad 14 dni i świń przekraczających 10 kg, chyba że są przewożone w obecności matek. W przypadku koni nieujeżdżonych długotrwały przewóz jest zakazany.

W przypadku transportu zwierząt statkiem konieczne jest sprawdzenie czy statek został zbudowany i wyposażony dla danego rodzaju i liczby zwierząt, tj. czy przedziały dla zwierząt są w dobrym stanie, jaka jest wytrzymałość pokładów i torów, czy zamontowano systemy wymuszonej wentylacji, produkcji i dostarczania świeżej wody, dodatkowy system pompowania na wypadek awarii głównego systemu pompowania, odpowiednie oświetlenie, system przeciwpożarowy.

Po dotarciu na miejsce tranzytu lub przeznaczenia opiekunowie sprowadzają zwierzęta i określają czy ich przewóz był długotrwały. W przypadku długotrwałego przewozu domowych nieparzystokopytnych oraz gatunków domowego bydła, owiec kóz i świń opiekunowie przestrzegają przepisów regulujących dziennik podróży, zawartych w załączniku II rozporządzenia.

Podsumowanie

Z analizy tematu transportu zwierząt wynika, że procedury organizacyjne wprowadzone rozporządzeniem 1/2005 czynią cały proces bezpieczniejszym zarówno dla człowieka, jak i zwierząt. Rozporządzenie rozszerza przepisy o dobrostanie zwierząt podczas transportu poprzez ustanowienie zaostrzonych środków zezwolenia i kontroli, jak również określenie bardziej rygorystycznych przepisów dotyczących transportu.

Ponadto rozszerza odpowiedzialność za dobrostan zwierząt na wszystkie osoby biorące udział w procesie uwzględniając m.in. personel biorący udział w operacjach przed i po transporcie.

Obowiązujące przepisy pozwalają na transportowanie zwierząt na długich dystansach (trwających ponad 8 godzin) przyczyniając się tym samym do pogorszenia ich dobrostanu. W związku z tym Eurodeputowani z komisji rolnictwa prowadzą prace nad nowelizacją rozporządzenia. Proponują m. in., aby maksymalny czas transportu zwierząt nie przekraczał 8 godzin. Nie jest to wystarczające aby poprawić dobrostan zwierząt należałoby również wprowadzić wymagania dotyczące modernizacji środków transportu oraz zwiększenia intensywności kontroli firm przewozowych.

Streszczenie

W artykule przedstawione zostały wymagania UE dotyczące transportu żywych zwierząt. Przedstawione zostały regulacje prawne dotyczące zasad przemieszczania zwierząt, zasad ich traktowania podczas załadunku, transportu i rozładunku oraz wymagania techniczne środków transportu.

Legal issues in animal transport

Abstract

The article presents the European Union requirements for the transport of live animals. It presents the principles of legal regulations concerning the movement of animals, principles of their treatment during loading, transportation and unloading and the technical means of transport.

Literatura

- [1]. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniające dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 (Dz. Urz. UE L 3 z 5.01.2005)
- [2]. Semenov I.: Zintegrowane łańcuchy transportowe, Difin 2008